

Notes sassarera (2)

Notas sassonesas.

Com ~~la~~ menjura d'inter al rige XVI.

CP

Lo poble sassonés no s'contentava ab lo mo del formatge y costa de música, o' prà more, que com Fihubia l'ordinari ~~majia~~ deli montanyes de Sordemga. Costum mei civit, habit de majia lixe, necessitats mei presentas, ~~segom reclamar~~ a' unia als ~~els~~ ~~proble~~ habitants de fatter que per cays raho que demen benemeritas las comunitarias. ~~els~~ si un accident qualques ambersa, com per exemple una convertia de factar, pujavam al cel las greixas de aquells velins, y ton comi no tenia altre remey que acudir al Siray ~~de la~~ ~~ells~~ en demanda de una provisio' que proes forme a' las necessitats. Tal successi en 1570, ab motiu de careixer de moltons, per qual motiu lo Bloctinent de la Illa dicta la provisio' segient:

Yo Marques de S. J. de

El. y C. P. etc.

Notte governador y reformador del cayo de Elugubor amos con-
teller de sa magestat don sia que havem vist lo quant se pater de
com en la ciutat de sarres y axi come provehir la vos diem qrengo
y manam ^{que} encontinent les presents vos teram presentes de farrau repor.
fiment en les encontrats de aques cays de quatre milia moton los qualz
cala hu official en sa jurisdiccion los hagra de reparar entre los varalls per
igualdad y no agravia a ningun feta dita repartimienta entoguem ditte
moton en poder de la persona o personas que vos arregnalden y hagra
de pagar aqrells al peu per vos taxat en la real promatica y de la
matexa manera los hagra de fallar y vendre al probe y no farrau lo
contorni ni la gracia regia tenui cara. Dat. en ovitani a XXVIII de
abril M D L XX.

El Marques de S. J. de

El noble conde conde de sa magestat lo notte governador y reformador del cayo de sarres y Elugubor.

Entre mit moltons d'un cop, podíem treure de 23
gana a molta gent, tant nos guen tan puen no
era cas en aquella época. He fet bast una tarraco
feta per lo Governador y reformador del Reg de Valier
y Logudor a 24 de Abril de 1586, per la qual
regia la regient havia:

Moltons de dos dents, a setze sous cada lli,

id. de quatre dents, a vint y dos sous,

id. de sis dents, a vint y sis sous,

La moneda a Sardunya havia en aquella temps
igual valor que la catalana.

La prohibició de canvi de la ciutat havia agut
totalment reglamentada. Sem blivies los propietaris
de bestiar de pastar a la ciutat pera tan curius,
y ademés lo govern ^{obligava} a vendre al Comú la carniotat
de cinch cents vacas y mit moltons, pera l' cas de que
l' comer particular no provehís sufficientment la

plata. En ella hi havia dues comissionats, un a
Fruguda pel ^{Abnucis} ~~comarcal~~, y un altre dependent de la
Inquisicio que, imitat el Dicho, sempre tenia la
carn millor.

estatutalment en los casos agruats, es a dir
en los carterias, a tot hom faltava la carn, y primer
que ningú al Comú que s'gredava fins tem la
reparticio ~~guberna~~ governamental. Els venien
los agruats, y los reclamacions; que generalment sempre
eram ben atesos, si's particulars ^{condonacion} ~~no~~ ~~per~~ ~~fora~~ ~~ca~~
~~ingrats per~~ ~~la~~ ~~lo~~ ~~deu~~ ~~ts~~ ~~d' ~~especular~~, ^{no condonacion com a 's'arros,} ~~se~~ ~~ls~~ ~~obligava~~
a portarla per medi d'un repartiment en lo qual~~

~~se~~ fins eram fixats los prels que devien conti-

bulhir a la demana, Tal se desgrava de la repient orde

dicha da en 1596 per lo Virrey Comte de Uda, y que per

ser inedita (com tots los altres documents d'aquels articles) publicats
a continuacio. Sin aixis:

11
Lo Compte de l'la
Abelinent y Leyrita General etc.

Abel y magnífichs señores hereditos regidores officiales Abclinentes
mayores jurados procuradores y otros honrados señores de las enconstradas heronies
y viles del present capn al qual o alis qualis los presentis seran
presentades y se aguardaravan salud y dilectio. Sapien con los mag-
nífichs Conselleros desta ciutat han comparegunt devant nos y nos han
representat la necessitat en que esta ciutat se troba y lo quant
lo noble de aquella ha profit y patex per raho de no haver lis
dat la Yacha que la regia cost acostumava donar de sinch centes
vaques y mil moltons y que perço forem provisos provehir a que
ditta ciutat fos de canm provehida y nos considerat la falta
que hi ha de bestiar havem provehit que cada any y fins
tant per nos hi sia abliament provehit se donen a dita ciutat
dos sentes vaques y axi diem y manam al noble governador de aquest
capn que instat y request sia per dits Conselleros deprederca les

51

provision en la forma acostumbrada por la cobranza de aquella
 los quales los rentes vagues havien repartido de la manera segunt
 so es ordo de vagues anglona sinch proage sinch meilogo tres
 opria tres sigo sis montagut trenta quatre lithi vint gosiano
 vint y sinch nuero vint y sinch orani vint macouer vint
 costa de valls vint jave y corraine deu i herie y vni sis y montlleo
 sis que fan la dita suma de los rentes vagues diez provehim y
 manam a vos altes y cada un de vos en sa jurisdiccion que diez
 expoy y termino de los diez del die de la presentacio en avouat
 conpato deo forraue y hayien fet tara y repartiment de dits vagues
~~en dit~~ entre tots los amos de letian ab tota igualtat y teny
 exemptio ni respecto de ningunes personas les quales vagues nian
 hoves regons se volen donar a la carnererie del sant offiri y
 dits concellers per ell sera han tinguts y obligats pagar
 aquells en les matexes encontradas a set lliures cada vagues
 conforme es stat havat per la real pragmática en repartiment

foren .hi enthen les vagues dels familiars del sant offici de...
 ... de veralles y dels escriuans y fet aquell y pintat dithe
 vagues foren te li donen en la grand mer comoda y propra
 beta ciclat. ~~Se~~ guals cores effectuaren tota consulta y
 dilagió cerant y en cas de conuencio ex nunc pro tunc
 vos manam comparegar din altes dos dies precitor y
 presentors comparegar del dia de dita presentació pro.
 nament y no per procurador ni excusador... ni
 atregats a tal lo real fitch puga per sa prats y pogram
 procehir juridicament y axi be tramasca arri los amos del
 bestia que eran remittents en donar ditla carta the y segurs
 en este real preceus y parlat dit termini axi be donam
 llicencia y facultat al portador de los preceus que entya
 a dictes de veralles sempre que per culpa y negligencia vosta
 rest de cobrar dit bestia a raho de trenta rous lo die per
 los guals vos puga ~~per~~ execucio y ultia de ago que axi be

pupa per lo repartiment y prendre la fora de ditx vaguet
 als autensia y entensio de quatho homens principals del
 Bloch ultra coninacio que fente per malltes lo fontany que
 en continent hi prohibem als transmissio de algunis o proce-
 rador a vobis dietes y depretes propries per crever lo benent
 dit effectuat restituint la present al portant no forran lo
^{corretors} ~~fontany~~ ni la grata real tenir cara y la pena de dos cents
 Ducats que als los presents vos imporem vobis enitas. Dat. en
 Sarra a VIII de Jener MDLXXXVI

El Conde de Slla.

Promissio pera que donen lo
 dos cents vaguet a la ciutat.

Vt Soler Rj.

2

Hort estava ben reglamentat en aquells ~~els~~ temps,
que potser eren menors delents de lo que volen fi-
guerament. Després de les anteriors provisions sobre
la carn, se'n prengueren d'altres respecte a les
legums y vegetals que s' prohibian en lo mateix
terme de la ciutat. Era precís que la vida fos
barata, y cays motiu justificava una alçada de
preu ~~de~~ ~~certa~~ en los articles alimentaris, que hauria
~~que~~ significat la miseria y la fam del poble. Per
aixó, entre altres que in coneix, citare' tota una
curiosa provisio' expedida en lo mateix any anteriors,
per lo Governador del Cay deaisser prohibir que
s'apal·laren les farines, que llavors ~~se~~ venian
a representar lo paper de les nostres pastetes.
Diu com segueix:

2 de agosto de 1441.

Carta Real donando la Ciudad de Cartago Senores
la de Sacer.

Original.

11
Lo Rey de Castella, de arago' y sarbunya.

10
tra hoyats que hús notifica mana y fa araber don francisco de sena Coneller de la S. C. N. Magister del Rei nostre senor e per aquella Governador y Reformatador del present cay de sarber y llugador a tot hom generalment de qualreul grau nacio o condicio ria que per quant per experientia se ha vist en altres agnades y en la present se ven encara que comense ara la recolta que per culpa y causa de moltes pessonet que han agabellat y agabellan cada die les poves han crescut de preu de manera tal que si no se hi prora lo remei necessari i vridiam a crezer en tal preu que encara que lo present any se ne hagia cullit en abundancia no sen trobavida a comprar per so lo dit don francisco de sena hordena persibeix y mana a tot hom generalment de les riberes condicions que no goren ni presumer com de die ni de nits palera ni amagadament comprar faves mes del que tenen mester per lo vico y provio de llur casa tot pena

41

de perdre les faves que servey hauran comprat y de cinquanta
ducats de les quals faves y pena ne tinga una part lo acusador
y sera tingut secret y falta part lo oydor de senta creu y
la restant terçera part lo Juge que fara la execucio y aco
ha mandat per a replicacio dels Concellers de la Ciutat y a tal
per ungu ignorancia allegari se pugra mana lo dit Don Fran
cisco de Sena la prenent crida esser publicada per tots los llochys
acertumats de la present ciutat y guardarne qui guardarne ha. Dat.
en Sassen a XVIII de Juliol M. DLXXXVII

Don Francisco de Sena.

M. Femalis Act^{or}

Seo Pampeno not. et senta pro galcerando Francisco de la ex
de sen d'elley.

11

Tot les autours de commente son crutz.
Diats en l'auxie del Municipi sarrois. De valia
La para de sonatos a' la leum, ja que revelan
una de las manifestacions mes intimas y
suavos de la vida de aquell poble.

Isaacs Rods

12